

Knappe show die te weinig schrijft

THEATER

★★★★★

DE ENTERTAINER

Archies entertainment is zwartgallig en tragikomisch.

De artiest eindigt in de mist: zijn podium en een deel van de zaal is door de rookmachine omgetoverd in een landschap waarin alles langzaam oplost. Het is gedaan met de entertainer, zijn grappen zijn versleten, zijn lied is uit. Het is een fraai slotbeeld van een verder ongemakkelijke, rommelige en onevenwichtige voorstelling die Eric de Vroedt heeft gemaakt bij Toneelgroep Amsterdam.

John Osborne, *The Entertainer*, Engeland, 1957. Portret van een gesjeesde artiest en de teloorgang van zijn gezin. Osborne schreef een *kitchensink*-drama waarin hij de gewone man een stem gaf, zoals hij dat ook al deed in *Look back in anger*. Stukken die een tijdsbeeld geven van een land in opbouwen verval tegelijk, van omstandigheden die veel verliezers en weinig winnaars kennen. Het gezinsdrama in *The Entertainer* ontrolt zich in een aantal korte hoofdstukken, afgewisseld met optredens van de artiest in zijn nadagen: Archie Rice (Gijs Scholten van Aschat). In producties als *Wilders*, *de musical* en *Mighty Society 10* liet De Vroedt al zien dat hij houdt van theater met een dwingende, uitbundige stijl over mannen die koste wat het kost iets hebben op te houden en dat met bravoure doen.

In De Vroedts eigen, inconsequente bewerking speelt *De Entertainer* zich af in een tijdloos soort Engeland, maar er worden ook grappen gemaakt over het toneelstuk Anne Frank, Polen en Ma-

rokkanen. Maze de Boer ontwierp een grote kijkdoo die naar achteren taps toeloopt, maar het blijft gissen naar de functie ervan. Temeer daar de meeste scènes zich voor op het toneel en in front van de zaal afspelen. Eigenlijk zou deze voorstelling beter op zijn plaats zijn in een kleinere zaal, waarin je het angstweet op Archies gezicht zou kunnen zien en zijn wanhoop zou kunnen voelen.

Wat evenmin helpt, is de mengeling van speelstijlen. De vrij saaie, langgerekte scènes in dit crisisgezin zijn nogal schreeuwerig en overdreven gestileerd. Opa (Fred Goessens), vrouw (Janni Goslinga), zoon (Alwin Pulinckx) en dochter (Mariana Aparicio Torres), zijn allemaal opzichtig bepruikt en spoelen hun verdriet en chagrijn weg met liters gin. Archies optredens daarentegen zijn van een zwartgallige, tragikomische romantiek, gespeeld tegen vale goudglitter gordijnen in shabby clubs. Dat onderscheid zal bewust zijn aangebracht, maar het houdt alle personages op afstand, als kille marionetten die te kijk staan in een wereld die voor hen te groot is geworden.

Al die tijd wachten ze op die andere zoon, de militair die tenslotte in de woestijn blijkt te zijn gesneuveld. Dat resulteert in een te nadrukkelijk uitgemolken begrafenisscène. Zo zijn er meer momenten die zouden moeten schrijven, maar de plank misslaan: opa die als een soort tweederangs-Nikkelen Nelis amechting instort. Van alle gezinsleden maakt eigenlijk alleen Alwin Pulinckx als zoon Frank de wanhoop

voelbaar, vooral door zijn aandoenlijke mimiek achter de piano.

Every night, party night staat er in neonletters boven het podium waarop Archie futloos zijn foute grappen op zijn publiek afvuurt. Gijs Scholten van Aschat toont in de rol van entertainer opnieuw zijn vakmanschap, superieure techniek en virtuositeit. Maar mededogen wekt hij niet op, zelfs niet als hij bijna uitglijdt op zijn gladde tapdancschoenen – daarvoor is het allemaal net te eenduidig. 'Kijk naar mijn ogen, achter die ogen ben ik dood', zegt Archie, de entertainer. Maar dat zien we pas als hij aan het slot zijn hartbrekende lijflied zingt: *Ik doe alles voor de show*, en daarna verdwijnt in de mist.

Hein Janssen

De Entertainer van John Osborne door Toneelgroep Amsterdam. Bewerking en regie: Eric de Vroedt

23/5, Stadsschouwburg Amsterdam, daar t/m 23/5, Tournee: toneelgroepamsterdam.nl

Gijs Scholten van Aschat als versleten grappenmaker in *De Entertainer*.

Foto Jan Versweyveld